

Zvlášť trýznivý způsob u trestného činu vraždy

K subjektivní stránce u znaku „zvlášť trýznivý způsob“ u trestného činu vraždy postačí nedbalost, pachatel nemusí vědět, že jde o zvlášť trýznivý způsob spáchání vraždy, ale je dostačující, že se zřetelem na okolnosti případu a své subjektivní dispozice to vědět měl a mohl.

(Usnesení Nejvyššího soudu České republiky sp.zn. 8 Tdo 462/2014, ze dne 4.6.2014)

Nejvyšší soud České republiky rozhodl v neveřejném zasedání o dovoláních obviněných L. N., a R. B., proti rozsudku Vrchního soudu v Praze ze dne 28. 5. 2013, sp. zn. 7 To 41/2013, jako soudu odvolacího v trestní věci vedené u Krajského soudu v Ústí nad Labem – pobočka v Liberci pod sp. zn. 52 T 8/2012, tak, že podle § 265j tr. ř. se dovolání obviněných L. N. a R. B. zamítají.

Z odůvodnění :

Rozsudkem Krajského soudu v Ústí nad Labem – pobočka v Liberci ze dne 12. 3. 2013, sp. zn. 52 T 8/2012, byli obvinění L. N. a R. B. uznáni vinnými zločinem vraždy podle § 140 odst. 2, 3 písm. i), j) tr. zákoníku, kterého se podle skutkových zjištění dopustili tím, že po vzájemné dohodě dne 25. 2. 2012 ve 23:56 hodin v L., v ulici F., v úmyslu získat finanční prostředky, společně nastoupili do vozidla taxislužby zn. Škoda Superb, majitele taxislužby Taxi Central P.Š., které řídil J. M., jehož si vytipovali z důvodu pokročilejšího věku a typu luxusnějšího vozidla, skrytě ozbrojeni donesenými dvěma kuchyňskými noži, s úmyslem jej přepadnout, se s poškozeným J. M. domluvili na odvozu k autobazaru, za sídlištěm K. v L., poblíž ulice L., kde v okamžiku placení vytáhl L. N. z kapsy své bundy nůž, levou rukou se držel opěrky hlavy sedadla řidiče, pravým bokem se dostal mezi přední sedačky, kde se částečně postavil a pravou rukou opakovaně v rychlém sledu poškozeného bodal zejména do levé strany krku a dále do oblasti hlavy, trupu a pravé horní končetiny, ve chvíli, kdy se poškozený J. M. snažil nohama kopnout do vysílačky, požádal obviněný L. N. o pomoc obviněného R. B. s tím, aby do poškozeného bodl, což obviněný R. B. učinil a bodl poškozeného nejméně dvakrát do levé části krku, obviněný L. N. levou rukou chytil zezadu límec oblečení poškozeného a pravou dlaní mu zakryl ústa, čímž ho dusil, aby zkrátil jeho utrpení, celkem poškozenému J. M. obvinění způsobili 28 bodných či bodnořezných ran, kdy 8 ran směřovalo do oblasti hlavy, 11 ran do oblasti krku, 5 ran do oblasti hrudníku, 2 rány do oblasti břicha a 2 rány do oblasti pravé horní končetiny, v důsledku čehož poškozený utrpěl hemoragický šok s aspirací krve do dýchacích cest a plic, který byl bezprostřední příčinou smrti poškozeného, kdy vzhledem k počtu a charakteru bodných ran musel poškozený trpět nejen bolestivostí, ale zejména strachem o život, následně z vozidla oba obvinění vystoupili a krátce poté přesunuli tělo poškozeného na místo spolujezdce, obviněný L. N. si sedl na místo řidiče, obviněný R. B. dozadu, za sedadlo spolujezdce a odjeli do J.n. N., na konec ulice Z. T., kde zastavili u závory, nedaleko domu, kde společně vytáhli tělo poškozeného z vozidla a dali ho do zavazadlového prostoru, kde byl poškozený J. M. nalezen dne 26. 2. 2012 v 5:30 hodin hlídkou policie, z auta vzali peněženku poškozeného s finanční hotovostí kolem 4.000,- Kč, kreditními kartami a doklady, přičemž před odchodem z místa činu vytrhl obviněný L. N. z vozidla taxametr a zahodil ho vedle auta, a dále zakryl krev na sedadle spolujezdce tím, že na ni položil kobereček ležící na podlaze před spolujezdcem, a poté cestou domů vyhodili do popelnice prázdnou peněženku a do řeky N. oba nože, v některém z dalších dnů hodili do

řeky N. klíče od vozidla zn. Škoda Superb, a do kufru svého vozidla zn. Peugeot 306 Combi uložil obviněný L. N. v igelitové tašce všechny doklady poškozeného J.M.

Za tento zločin byli obvinění odsouzeni podle § 140 odst. 3 tr. zákoníku za použití § 54 odst. 1, 2 tr. zákoníku k výjimečným trestům odnětí svobody; obviněný L. N. v trvání dvaceti pěti let, a obviněný R. B. v trvání dvaceti jednoho roku. Oba obvinění byli pro výkon těchto trestů zařazeni podle § 56 odst. 2 písm. d) tr. zákoníku do věznice se zvýšenou ostrahou. Rozhodnuto bylo rovněž o náhradě škody.

Vrchní soud v Praze jako soud odvolací z podnětu odvolání podaných oběma obviněnými rozhodl rozsudkem ze dne 28. 5. 2013, sp. zn. 7 To 41/2013, tak, že podle § 258 odst. 1 písm. d), odst. 2 tr. ř. rozsudek soudu prvního stupně částečně zrušil ohledně obou obviněných ve výroku o trestu a podle § 259 odst. 3 tr. ř. v rozsahu tohoto zrušení znovu rozhodl tak, že obviněného L. N. odsoudil podle § 140 odst. 3 tr. zákoníku k trestu odnětí svobody v trvání dvaceti roků, a obviněného R. B. odsoudil podle § 140 odst. 3 tr. zákoníku k trestu odnětí svobody v trvání osmnácti roků, oba pro výkon uložených trestů zařadil podle § 56 odst. 2 písm. d) tr. zákoníku do věznice se zvýšenou ostrahou.

Proti tomuto rozsudku odvolacího soudu podali oba obvinění prostřednictvím svých obhájců dovolání opřená o důvod podle § 265b odst. 1 písm. g) tr. ř.

Obviněný L. N. dovolání zaměřil proti výroku o vině i trestu pro nesprávné hmotněprávní posouzení skutku, které spatřoval především v tom, že se měl činu dopustit trýznivým způsobem podle § 140 odst. 3 písm. i) tr. zákoníku. Obviněný se neztotožnil se závěry odvolacího soudu, jenž uvedený znak dovodil z výpovědi obviněných, že poškozený „musel strašně trpět“ a že „nejprve křičel a sténal a volal o pomoc“, a na základě toho, že trýznivost útoku trvala několik minut a stupňovala se, neboť obvinění v jednání neustávali, ale přestali až v době, kdy již bylo zřejmé, že poškozený nežije. Obviněný poukázal na to, že jeho vyjádření o tom, že poškozený trpěl, uvedl po dlouhém výslechu, a důvodem byla snaha vyjádřit lítost a omluvit své jednání. Jestliže volil nevhodná slova, nemohou mu být kladena k tíži. Obviněný naopak poukázal na jinou část své výpovědi, v níž popsal, že se snažil urychlit smrt poškozeného, z níž lze dovodit, že jeho úmyslem nebylo, aby poškozený trpěl. Naopak obviněný s ohledem na vyjádření znalců o fatální a neodvratitelné smrti označil závěr soudu o stupňovaném utrpení poškozeného za důkaz nepodložený a spekulativní.

Obviněný rovněž zmínil, že uvedený znak při stejných skutkových okolnostech neshledávala naplněným obžaloba, ale byl doplněn až soudem přesto, že se skutek odehrál během několika málo minut, a on sám útok směřoval právě do krku, aby poškozený netrpěl a smrt u něj nastala co nejdříve. Za těchto okolností se nejednalo o zvlášť trýznivý způsob, protože slůvko „zvlášť“ se vztahuje u okolnosti podle § 140 odst. 3 písm. i) tr. zákoníku i k „trýznivosti“, kdežto v jeho jednání žádné extrémní, výjimečně trýznivé pocity poškozeného nebyly ve věci prokázány, jak ustanovení § 140 odst. 3 písm. i) tr. zákoníku vyžaduje. S poukazem na znalecké zkoumání rozvedl povahu 28-ti bodných ran zasazených poškozenému nožem do krku, a se zřetelem na ně konstatoval, že na jejich základě nebylo možné jednoznačně uzavřít, že by způsob provedení činu byl obzvláště surový, drastický či pro poškozeného trýznivý. Uvedl, že nebylo prokázáno, že by se poškozený aktivně bránil, a tudíž nelze bez dalšího usuzovat, že byl při vědomí a mohl si uvědomovat fyzickou bolest nebo psychické trauma, jež by se dalo charakterizovat jako mimořádná psychická trýzeň, resp. mučivé útrapy ve smyslu § 140 odst. 3 písm. i) tr. zákoníku. Při nesprávnosti tohoto hmotněprávního posouzení považoval za vadný i výrok o trestu odnětí svobody, který mu byl při kumulaci obou okolností podmiňujících použití vyšší trestní sazby uložen na samé horní hranici trestní sazby. Jestliže jedna z těchto zvlášť přitěžujících okolností nebyla naplněna, měl mu být uložen mírnější trest.

V závěru dovolání obviněný L. N. navrhl, aby Nejvyšší soud napadený rozsudek Vrchního soudu v

Praze ze dne 28. 5. 2013, sp. zn. 7 To 41/2013, i rozsudek Krajského soudu v Ústí nad Labem – pobočka v Liberci ze dne 12. 3. 2013, sp. zn. 52 T 8/2012, zrušil a přikázal odvolacímu soudu, aby věc znovu projednal a rozhodl.

Obviněný R. B. v dovolání podaném proti výroku o vině i trestu také brojil proti nesprávnosti použité právní kvalifikace podle § 140 odst. 3 písm. i) tr. zákoníku. Za chybnou ji považoval proto, že zvlášť trýznivý způsob provedení činu nebyl prokázán. Zdůraznil krátkost doby, po níž trvalo usmrcování poškozeného, když za nejvýše několik minut mu bylo zasazeno 28 bodných ran zejména do krku, hlavy a hrudníku, v jejichž důsledku se do 2 minut od přeříznutí krční tepny dostavil hemoragický šok. Způsob provedení svědčí o úmyslu obviněných poškozeného co nejrychleji usmrtit a zkrátit tak jeho utrpení, což vyplývá zejména z toho, že obviněný L. N. poškozeného i dusil, aby jeho útrapy zkrátit. V této souvislosti obviněný poukázal i na judikaturu Nejvyššího soudu, podle které musí být současně splněna vysoká míra bolestivosti a delší dobu působící trýzeň, což v jejich případě z žádných okolností nevyplývá, když ani úmysl obviněných k takovému následku směřoval. Uvedené okolnosti nesvědčí o naplnění znaku zvláštní trýznivosti, ale prokazují, že se jednalo o prostou vraždu.

Dovolatel poukázal i na nedostatečné posouzení okolností důležitých pro výměr a diferenciaci trestu ve smyslu § 39 odst. 6 tr. zákoníku, neboť soudy dostatečně nezvažovaly v jeho prospěch, že spáchat uvedený čin byl nápadem obviněného L. N., který průběh i způsob provedení činu určoval a pod jehož závislostí se jej dopustil. Poukázal na tíživý dopad činu na svůj psychický stav, když se mu bezprostředně po činu udělalo špatně, jakož i na to, že nikdy nebyl trestán a měl dobrou pověst, což svědčí o lepší možnosti nápravy než u obviněného L. N. Ihned po činu nad celou událostí vyjádřil lítost a snažil se i o omluvu rodině poškozeného. S ohledem na uvedené, zejména vzhledem k nutnosti aplikovat § 39 odst. 6 písm. a) tr. zákoníku, mu měl být uložen trest na samé dolní hranici zákonné trestní sazby.

V závěru dovolání proto navrhl, aby Nejvyšší soud podle § 265k odst. 1 tr. ř. zrušil napadený rozsudek Krajského soudu v Ústí nad Labem – pobočka v Liberci ze dne 12. 3. 2013, sp. zn. 52 T 8/2012, ve spojení s rozsudkem Vrchního soudu v Praze ze dne 28. 5. 2013, sp. zn. 7 To 41/2013, a poté podle § 265l odst. 1 tr. ř. přikázal odvolacímu soudu nové projednání a rozhodnutí věci se závazným právním názorem, aby stíhaný skutek nebyl souzen jako zločin vraždy podle § 140 odst. 3 písm. i) tr. zákoníku a v důsledku toho byl obviněnému uložen mírnější trest.

Státní zástupce působící u Nejvyššího státního zastupitelství v písemném vyjádření shrnul, že třebaže se námitky obou obviněných dílčím způsobem odlišují, oba brojí shodně proti naplnění znaku zvlášť trýznivého způsobu, protože podle nich nebyl naplněn. S výhradami obviněných se neztotožnil, neboť ze samotného pojmu „trýzně“ lze dovodit, že se jím rozumí intenzivní fyzické utrpení oběti v podobě nesnesitelné bolesti nebo utrpení psychické vycházející z hrůzy z neodvratitelnosti smrti a bezvýchodnosti situace, které musí trvat po určitou dobu, přičemž s rostoucí intenzitou prožívané trýzně lze akceptovat kratší trvání takového utrpení. Skutečnost, že poškozený útok a jeho intenzitu vnímal, vylučuje opodstatněnost námítky obviněného L. N., že není zřejmé, zda poškozený neupadl do bezvědomí, a toto zjištění posouvá námitku obviněného pouze do oblasti polemiky se znaleckým posouzením. V posuzované věci konkrétní pocit fyzické trýzně do roviny obzvláštní trýzně vychází z více faktorů, zejména konkrétní volbou způsobu a intenzity útoku obou obviněných. K intenzivní fyzické bolesti se tak ze subjektivního hlediska přidružila po určitou dobu trvající hrůza z neodvratitelnosti smrti a nemožnosti efektivní obrany ve stísněném prostoru proti dvěma útočníkům spojená s nezbytným postupným úbytkem sil vlivem krevních ztrát. K tomuto pocitu bezvýchodnosti přistoupil též pocit dušení vlivem vdechnutí krve, což musí umocnit prožívanou hrůzu z neodvratitelnosti přicházející smrti. Uzavřel proto, že třebaže mechanismus útoku obou pachatelů byl toliko jediný, tj. rány nožem, ve svém souhrnu na poškozeného působily v podstatě tři vlivy zvyšující jeho trýzeň až do intenzity obzvláštní, a tudíž odůvodňující použitou právní kvalifikaci. Za

nevýznamné označil námitky obviněného L. N., že čin nebyl proveden surově, když znak zvlášť surového provedení činu mu nebyl kladen za vinu, a že uvedenou právní kvalifikaci nepoužil státní zástupce v podané obžalobě, když soud takovým právním posouzením není vázán, pokud splnil podmínky § 190 odst. 2 tr. ř. K námitce obviněného R. B., že jeho jednání nesměřovalo ke způsobení velkého utrpení poškozeného státní zástupce uvedl, že k okolnosti podmiňující použití vyšší trestní sazby podle § 140 odst. 3 písm. i) tr. zákoníku postačuje ve smyslu § 17 písm. b) tr. zákoníku zavinění z nedbalosti. Zdůraznil též, že se soudy s uvedenými námitkami podrobně zabývaly a vypořádaly. Námitky dovolatelů proti výroku o trestu se podle státního zástupce opírají pouze o ustanovení o výměře trestu, a proto je nelze považovat za jiné hmotněprávní posouzení ve smyslu § 265b odst. 1 písm. g) tr. ř., ani za pochybení ve smyslu důvodu podle § 265b odst. 1 písm. h) tr. ř., když soudy diferenciaci výměry trestu odnětí svobody věnovaly potřebnou pozornost. Ze všech důvodů shledal podaná dovolání neopodstatněnými, a navrhl je podle § 265i odst. 1 písm. e) tr. ř. odmítnout.

Nejvyšší soud jako soud dovolací shledal, že dovolání obviněných jsou přípustná podle § 265a odst. 2 písm. a), h) tr. ř., byla podána osobami oprávněnými [§ 265d odst. 1 písm. b), odst. 2 tr. ř.], v zákonné lhůtě a na místě, kde lze podání učinit (§ 265e odst. 1, 2 tr. ř.). Vzhledem k tomu, že neshledal skutečnosti, pro které by bylo nutné dovolání odmítnout podle § 265i odst. 1 tr. ř., přezkoumal podle § 265i odst. 3 tr. ř. zákonnost a odůvodněnost rozhodnutí, proti nimž byla dovolání podána, v rozsahu a z důvodů uvedených v dovoláních, jakož i řízení napadeným rozhodnutím či jejich částem předcházející.

Obvinění dovolání podali v souladu s jimi označeným důvodem podle § 265b odst. 1 písm. g) tr. ř., o nějž lze dovolání opřít, jestliže rozhodnutí spočívá na nesprávném právním posouzení skutku nebo jiném nesprávném hmotně právním posouzení, neboť oba vytýkali vadnost použité právní kvalifikace ohledně jednoho z použitých kvalifikačních znaků. Protože jde o výhradu, která s označeným dovolacím důvodem koresponduje, Nejvyšší soud z podnětu obou těchto dovolání posuzoval, zda je tato námitka důvodná.

Napadenými rozhodnutími byli obvinění uznáni vinnými zločinem vraždy podle § 140 odst. 2, 3 písm. i), j) tr. zákoníku, který soud prvního stupně spatřoval naplněným podle tzv. právní věty v alternativě „jiného usmrtili po předchozím uvážení a čin spáchali trýznivým způsobem a v úmyslu získat pro sebe majetkový prospěch“.

V dovolání namítanou vadu obvinění shledávali u znaku odstavce 3 písm. i) § 140 tr. zákoníku proto, že nešlo o trýznivý způsob provedení. S ohledem na tuto námitku je z obsahu odůvodnění rozhodnutí soudu prvního stupně vhodné zmínit, že citovaný znak tento soud shledal naplněným proto, že „...Poškozený si musel ze začátku uvědomovat, že je napaden, musel cítit bolest, musel mít strach o svůj život. O tom svědčí i jeho pohyby nohou, když se snažil kopem do vysílačky přivolat pomoc Neměl žádnou šanci se ubránit, ... útok vůči poškozenému byl velmi brutální, byl veden za situace, kdy poškozený nemohl tušit, že bude napaden, nebyl na to připraven a neměl možnost zmírnit násilí ...znaleckým posudkem bylo prokázáno, že oběť byla vystavena bolestem, na hranici snesitelnosti trvajícím třeba i po kratší dobu, což velmi citelně zasahovalo celou osobnost poškozeného. Pro to, že obvinění věděli, že jejich konání je trýznivé, svědčí jejich vyjádření, že bodali do těla poškozeného tolikrát proto, aby zkrátili jeho utrpení. Ze znaleckého posudku vyplynulo, že poškozený musel vědět, že je ohrožen, musel vědět, že je bodán, musel cítit, že mu jde o život a tak trpěl nejen fyzicky, ale i psychicky“.

Odvolací soud vyslovil na straně 6 přezkoumávaného rozsudku s těmito závěry soudu prvního stupně své souhlasné stanovisko a považoval použitou právní kvalifikaci za správnou.

Napadenými rozhodnutími byli obvinění uznáni vinnými trestným činem vraždy podle § 140 odst. 2, 3 písm. i), j) tr. zákoníku, kterého se dopustí ten, kdo jiného úmyslně usmrtí s rozmyslem nebo po

předchozím uvážení, zvláště surovým nebo trýznivým způsobem [písm. i)], v úmyslu získat pro sebe nebo pro jiného majetkový prospěch nebo ve snaze zakrýt nebo usnadnit jiný trestný čin nebo z jině zavrženíhodné pohnutky [písm. j]).

Okolnost podmiňující použití vyšší trestní sazby v § 140 odst. 3 písm. i) tr. zákoníku [stejně tak, jak byl vymezen i v § 219 odst. 2 písm. b) tr. zákona č. [140/1961](#) Sb.] spočívá v tom, že čin uvedený v odstavci 1 nebo 2 § 140 tr. zákoníku byl spáchán „zvláště surovým nebo trýznivým způsobem“. Z uvedené dikce je zřejmé, že přídomek „zvláště“ je uveden jen u „surového“ způsobu a již není zopakován u „trýznivého“ způsobu, což může vyvolávat dojem, že se vztahuje jen k „surovému“ způsobu, a nikoliv již k „trýznivému“, před nímž výslovně není uveden. Nejvyšší soud však uvedenou skutečnost považuje jen za legislativní zkratku, pro což lze vyjít z gramatického výkladu, který vyplývá z povahy slučovací spojky nebo, která umožňuje uvedenou okolnost vyjádřenou přívlastkem „zvláště“ vztáhnout k oběma zde uvedeným okolnostem. Tento výklad nepochybně přejímá i dlouhodobě zastávaný výklad uvedeného pojmu, jenž je jak odbornou literaturou (např. Šámal, P. a kol. Trestní zákoník II. § 140 až 421. Komentář. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2012, s. 1936), tak i judikaturou vyjadřován jako „zvláště trýznivý způsob“ (viz např. usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 26. 7. 1993, sp. zn. 4 To 16/1993, usnesení Nejvyššího soudu ze dne 25. 5. 2010, sp. zn. 11 Tdo 1374/2009, ze dne 10. 7. 2013, sp. zn. 8 Tdo 537/2013, ze dne 10. 12. 2013, sp. zn. 11 Tdo 1289/2013, usnesení Ústavního soudu ze dne 3. 3. 2014, sp. zn. I. ÚS 3121/13, atd.). Tomuto výkladu vztahujícímu se ke skutkové podstatě trestného činu vraždy přisvědčuje i výklad stejného pojmu u jiného trestného činu, kde je rovněž okolností podmiňující použití vyšší trestní sazby, jako je tomu např. u trestného činu týrání svěřené osoby podle § 198 odst. 2 písm. a) tr. zákoníku (k němu lze poukázat na vysvětlení uvedené v usnesení Nejvyššího soudu ze dne 24. 4. 2012, sp. zn. 7 Tdo 445/2012), kde byl zaujat obdobný výklad. Nutnost odlišovat v tomto kontextu pojem „trýznivý“ a „zvláště trýznivý“ lze dovodit mimo jiné i z formulace skutkové podstaty trestného činu týrání zvířat podle § 302 odst. 1 tr. zákoníku, kde je pod písmenem a) uveden „zvláště surový nebo trýznivý způsob spáchání“ a pod písmenem b) pak „surový nebo trýznivý způsob veřejně nebo na místě veřejnosti přístupném“. Z toho je patrné, že v prvním případě [písm. a)] musí jít rovněž o „zvláště“ trýznivý způsob, kdežto v druhém [písm. b)] postačí nižší, méně intenzivní forma tohoto znaku, jež je však podmíněna další uvedenou okolností. Z tohoto je patrná odlišnost uvedených pojmů, jež je nutné vykládat stejně v celém trestním zákoníku (srov. též usnesení Nejvyššího soudu ze dne 10. 12. 2013, sp. zn. 11 Tdo 1289/2013).

Nejvyšší soud na základě těchto úvah vyjádřil, že zvláště přitěžující okolností podle odstavce 3 písm. i) § 140 tr. zákoníku je jak „zvláště surový“, tak i „zvláště trýznivý“ způsob. Proto, pokud je v právní větě rozsudku soudu prvního stupně uveden jen „trýznivý“ způsob, je při použití uvedené právní kvalifikace a i se zřetelem na argumenty obou soudů, které vysvětlovaly v napadených rozhodnutích pojem „zvláště trýznivý“, nepochybné, že v projednávané věci šlo o „zvláště trýznivý“ způsob a neuvedení správného pojmu v právní větě lze považovat jen za nepřesnou písařskou formulaci bez obsahovaného významu, a proto pro své další úvahy s touto okolností spojené, dovolací soud vychází z toho, že soudy shledaly naplněným znak „zvláště trýznivého způsobu“. Pro bezvýznamnost této nepřesnosti nepovažoval za nutné napadené rozhodnutí rušit (srov. přiměřeně nálezy ústavního soudu ze dne 15. 4. 2014, sp. zn. II. ÚS 1303/2013).

Z těchto důvodů Nejvyšší soud dále zkoumal, zda v činu obviněných jde o „zvláště trýznivý“ způsob, k čemuž uvádí následující:

Okolnost „zvláště trýznivým způsobem“ spáchaného trestného činu vraždy podmiňující použití vyšší trestní sazby podle § 140 odst. 3 písm. i) tr. zákoníku (stejně jako „zvláště surovým způsobem“) není v trestním zákoníku přesně definována a vykládá se v zásadě na základě rozhodovací praxe. Podle ní o „zvláště trýznivý“ způsob jde např. s ohledem na duševní i fyzické útrapy při pozvolném udušení poškozené, kterou pachatelé svázali, položili na postel, přikryli peřinou a zanechali bez pomoci (srov.

přiměřeně rozhodnutí č. 42/1994-I. Sb. rozh. tr.). Půjde o něj také tehdy, když oběť trpí protahovaným násilím, když již úvodní řezání střepy na krku bylo velice bolestivé, stejně jako následné házení kamenů na jeho hlavu, přičemž poškozený byl v této době podle shodných výpovědí stále při vědomí (srov. usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 26. 7. 1993, sp. zn. 4 To 16/1993, uveřejněné v Soudních rozhledech, roč. 1995, č. 1, s. 15 pod č. 17). Z uvedeného lze dovodit, že na „zvlášť trýznivý způsob“ je možné usuzovat z takových okolností, které charakterizují subjektivní neúměrně krutě pociťované prožitky oběti, jež vnímala od doby, kdy na ní pachatel začal uskutečňovat vražedný mechanismus, až do okamžiku její smrti. Pro trýznivost je podstatné, aby oběť vzhledem ke svému zdravotnímu stavu byla schopna vnímat a prožívat účinky užitého násilí v jeho bolestivosti a vypjatosti psychického prožívání z traumatu smrti. Přitom, byť na tyto prožitky má v určitém smyslu vliv způsob použitého násilí, zejména co do míry utrpení, které oběti přináší, je nutné je považovat jen za prostředek, jímž je intenzivní trýzeň způsobena. Především je však rozhodná intenzita, s jakou oběť prožívala důsledky útrap, jímž byla vystavena. S ohledem na to, že zákon požaduje, aby se jednalo o „zvlášť“ trýznivý způsob, půjde o něj tehdy, jestliže oběť je vystavena bolestem na hranici snesitelnosti trvajícím třeba i po kratší dobu nebo sice méně intenzivním, ale zato déle trvajícím, které velmi citelně zasahují celou osobnost poškozeného, je vystavena psychickým útrapám zejména spočívajícím v pociťování extrémního strachu o svůj život včetně vědomí bezmoci vzhledem ke zjevné neúčinnosti její obrany, event. fyzické převaze obviněného, apod.

Na základě všech těchto úvah Nejvyšší soud v projednávané věci shledal, že soudy nepochybily při stanovení okolnosti podmiňující použití vyšší trestní sazby podle § 140 odst. 3 písm. i) tr. zákoníku, již správně (na rozdíl od právní věty) posoudily v souladu se zákonem v odůvodnění svých rozhodnutí jako „zvlášť trýznivý“ způsob provedení činu.

Na způsob, jakým poškozený v projednávané věci prožíval a pociťoval uvedená bodnořezná poranění, jak na ně reagoval a jaká byla jejich bolestivost, event. jaké prožitky u nich poškozený až do svého skonu měl, lze usuzovat zejména ze znaleckého posudku z oboru zdravotnictví, odvětví soudního lékařství se specializací patologická anatomie (č. l. 65 a násl.), event. výsledku znaleců u hlavního líčení. Podle tohoto posudku smrt poškozeného nastala na podkladě mnohočetných bodnořezných poranění hlavy, krku a trupu s aspirací krve do dýchacích cest. V důsledku těchto poranění došlo k masivnímu vnějšmu krvácení. Poranění byla natolik závažná, že pro svoji lokalizaci, charakter a všeobecnou povahu, by ani případně okamžitě poskytnutá specializovaná lékařská péče nemohla odvrátit smrt poškozeného. V době pitvy (konané s mnoha hodinovým odstupem od předpokládané smrti) se znalci nemohli přesněji vyjádřit k době úmrtí poškozeného, avšak považovali podle pitvních nálezů za shodné s předpokladem obsaženým ve vyšetřovacím spise, že ke smrti poškozeného došlo po půlnoci či v prvních hodinách dne 26. 2. 2012. Podle osobního výsledku znaleců (č. l. 699 a 730 spisu) smrt poškozeného nemohla odvrátit ani okamžitá a urgentní lékařská pomoc, poškozený toto poranění musel vnímat jako trýznivý útok, který byl poměrně agresivní a počet zjištěných poranění byl mimořádný (28). Všechna zjištěná poranění měla vitální známky, byla způsobena v relativně krátkém časovém intervalu při zachování životních funkcí a nelze určit jejich pořadí, některá byla i méně závažná. Poškozený neměl prakticky možnost se bránit. Obecně znalci určili, že poškozený po několik minut vnímal, nezemřel hned, ale umíral několik minut, a po tuto dobu útoku bolestivá poranění na místech, která jsou enormně prokrvená a citlivá, vnímal trýznivě. Za smrtící označili rány na krku, ale i u ostatních ran se jednalo o poměrně hluboká poranění, hemoragický šok se vyvíjel více minut, po které poškozený svá utrpení pociťoval. Znalci zdůraznili, že u poškozeného byly zjištěny i obranné reakce, tudíž poškozený věděl, že proti němu je útočeno a že mu jde o život, neboť poranění byla způsobena při zachovaných životních funkcích a všechna se spolupodílela na jeho smrti. Též uvedli, že je problematické posuzovat, v jakém je člověk stavu, zda v bezvědomí nebo v počátku hemoragického šoku, na kterém se v zásadě podílelo celkem 11 bodných ran na krku, z nichž nejvíc ohrožujících bylo 6, jedna pronikla průdušnicí, jedna přetnula žílu, což

vedlo k úmrtí v důsledku krevní ztráty, tzn. v důsledku selhání oběhového systému (zastavení srdce, poklesu tlaku, kdy šok zasahuje drobné cévy atd.). K obhajobě obviněných, že poškozený byl škrcen, znalci vyloučili smrt v důsledku tohoto mechanismu, neboť všechna bodnutí, a tedy i poslední 28., jevila vitální reakci, a tudíž rána byla vedena proti ještě žijícímu poškozenému.

Podle způsobu, jakým obviněný L. N. popsal chování poškozeného při jeho vražedném počínání, lze v zásadě konstatovat, že útok proběhl tak, že obviněný „vzal řidiče pravou rukou pod krkem, jakoby do kravaty a pak ho několikrát bodl, aby urychlil jeho smrt, aby se netrápil. Po první ráně řidič vykřikl „ne“, a pak už nic, nesnažil se rukama bránit. Když ho přestal bodat, pokusil se řidič náhle kopnout do přístrojové desky, takže po R. chtěl, aby mu pomohl, aby ho také píchnul, protože se řidič ještě hýbal a aby to skončilo. R. v té době seděl na místě spolujezdce, vytáhl tedy z kapsy, zřejmě pravou rukou nůž, a párkrát, maximálně 2x, píchnul řidiče do stejných míst jako on. V té době řidič seděl na svém místě, byl mírně sešinutý dolů, hlavou se opíral pod úroveň hlavové opěrky...už se skoro nehýbal, pouze cukl nohou, seběhlo se to všechno velmi rychle“. Poté již oba obvinění s bezvládným tělem poškozeného jen manipulovali v dalším svém úsilí uskutečnit svůj záměr spočívající v odcizení hotovosti a následném zakrytí svého činu, k tomu však obviněný uvedl, že „ještě se podíval, na řidiče, jestli je definitivní konec“, když před tím poškozenému „zakryl nos a pusou, aby ho udusil“. Obviněný R. B. popsal stejný moment „taxikář nejdříve jenom křičel a sténal, pak křičel i o pomoc, kopnul do vysílačky, L. ho vyzval, ať poškozeného též bodne, že jemu se nůž ohnul, a tak vzal nůž z rukávu do své pravé ruky, řidič byl sesunutý dolů do sedačky, ruce měl v klínu, hlavu měl sklopenou na levé rameno... nůž do krku zajel úplně celý, tělo nereagovalo, řidič nekřičel“.

Nejvyšší soud na základě všech těchto zjištění ve shodě s rozhodnutím obou soudů shledal, že z prokázaných okolností lze dovodit naplnění znaku „zvláště trýznivého způsobu provedení“, jak má na mysli ustanovení § 140 odst. 3 písm. i) tr. zákoníku. Pro tento závěr svědčí způsob průběhu činu i charakter poranění, která byla poškozenému jedním obviněných způsobena. Poškozený si uvědomoval nevyhnutelnost smrti a poranění pociťoval jako bolestivá, a to v prostoru automobilu, kde byl uzavřen s dvěma ozbrojenými relativně mladšími muži, kteří proti němu útočili noži. Intenzita těchto subjektivních prožitků byla obzvláště velké intenzity. Rozhodně k tomuto intenzivnímu psychickému vypětí přispěla i neuskutečněná snaha poškozeného nohou aktivovat vysílačku, v čemž mu bylo obviněným zabráněno. Všechny tyto okolnosti hodnocené v jejich souhrnu a vzájemné propojenosti svědčí o velké intenzitě zejména psychického utrpení, při němž docházelo k postupnému selhávání životních funkcí potencionovanému trvalými a opakovanými útoky obviněných na tělesnou integritu poškozeného a naplňují znak zvláště trýznivého způsobu provedení zločinu vraždy podle § 140 odst. 3 písm. i) tr. zákoníku.

Při tomto závěru je ve vztahu k obhajobě obviněného L. N., jež našla vyjádření i ve skutkovém zjištění, podle něhož „levou rukou chytil zezadu límec oblečení poškozeného a pravou dlaní mu zakryl ústa, čímž ho dusil, aby zkrátil jeho utrpení“, vhodné upřesnit v souladu se závěry soudu prvního i druhého stupně, že uvedená snaha obviněného svědčí o tom, že obvinění již v průběhu tohoto svého činu věděli, že poškozený neúměrně trpí. Jejich sdělovaná snaha „zkrátit jeho utrpení“ však nevedla k tomu, aby poškozenému toto utrpení zmírnili, ale naopak jejich konkrétní činy, které je nutné posuzovat se zřetelem na všechny objektivní okolnosti, vedly k tomu, že obviněný L. N. fakticky utrpení poškozeného, který zemřel na postupné vyhasínání životních funkcí, jen znásobil. Pokud by obvinění chtěli poškozenému jeho utrpení ukrátkat, nebránilo jim v činu ustát a snažit se mu přivolat pomoc. Nic takového však neučinili, a ani tak neměli v úmyslu, ale chovali se zcela zjevně v rámci svého předem stanoveného cíle, tzn. nejprve poškozeného usmrtit za každou cenu (tomu nasvědčoval i výběr muže staršího řádově o dvacet let), a poté mu odejmout peníze či věci. To také zcela v souladu se svým záměrem provedli. Přitom je třeba zdůraznit, že poškozený se snažil bránit, a to nejen kopnutím nohou do vysílačky, ale i rukama, na nichž byla znalci shledána dvě řezná poranění. To, zda již byl v době, kdy s jeho tělem dále nakládali, mrtvý či nikoliv, nebylo v daných

souvislostech rozhodné, protože jeho tělo bylo, jak sami pachatelé popsali, již bezvládné. Ze všech těchto důvodů Nejvyšší soud přisvědčil právnímu názoru obou soudů vyjádřených v odůvodnění napadených rozhodnutí, že byly naplněny podmínky znaku „zvlášť trýznivý způsob“ u trestného činu vraždy a že došlo ke kombinaci fyzických a především vystupňovaných psychických útrap oběti, kdy poškozený musela pociťovat extrémní strach o svůj život včetně vědomí bezmoci vzhledem k fyzické převaze noži ozbrojených útočníků.

K subjektivní stránce u tohoto znaku zvlášť kvalifikované skutkové podstaty ve smyslu § 17 písm. b) tr. zákoníku postačí nedbalost, a pachatel tedy nemusí vědět, že jde o zvlášť trýznivý způsob spáchání vraždy, ale je dostačující, že se zřetelem na okolnosti případu a své subjektivní dispozice to vědět měl a mohl.

V posuzované věci je z prohlášení obviněného L. N. zřejmé, že si tuto okolnost uvědomoval, tedy jednal vědomě (úmyslně) s tím, že k takovému důsledku při jeho trestném jednání dochází. V této souvislosti je nutné posuzovat, jak se toto jeho vědomí si uvedeného těžkého následku projeví, resp. k jaké jeho reakci to vede. Jestliže pachatel ve vražedném mechanismu pokračuje, byť jinou formou, a násobí tak účinek utrpení, jemuž je poškozený vystaven, jedná obviněný stále zaviněně ve vztahu k této zvlášť přitěžující okolnosti. V takovém případě je totiž nutné mít na zřeteli, že trýznivost, resp. mučivé prožívání důsledku smrti, jsou dány zejména psychickými prožitky poškozeného, jimž je v důsledku jednání obviněného vystaven, doje-li k nim na základě objektivních poznatků vycházejících ze všech zjištěných okolností, tak subjektivní pocit obviněného, že dalším mechanismem usmrcování jen zmírní, na jejich existenci již v zásadě nic nezmění. I pro tento případ je nutné poukázat na ustálenou judikaturu, zejména na usnesení Nejvyššího soudu ze dne 29. 8. 2012, sp. zn. 3 Tdo 964/2012, v němž bylo vysloveno mimo jiné, že je pro naplnění tohoto znaku rozhodné zjištění, jak útok pachatele prožívala oběť.

Na základě těchto skutečností by k pominutí účinků zvlášť trýznivého způsobu provedení činu, které již nastaly a oběti byly činem obviněného způsobeny, mohlo dojít jen v případě, že by obviněný okamžitě zcela zásadně změnil svůj postoj a např. se snažil poškozenému přivolat pomoc, nebo jej začal oživovat, podal mu utišující léky či jinak tišil jeho bolest, dával mu na vědomí, že jej zachrání, čímž by jeho utrpení objektivně zmírňoval. Nic takového však obviněný L. N. objektivně neučinil, jen k vražedným útokům přidal další mechanismus, který měl vést k rychlejšímu usmrcení poškozeného, což se však nestalo.

Všechny rozvedené okolnosti a zjištěné souvislosti tak svědčí pro to, že utrpení, jemuž byl poškozený vystaven, zejména pro svou velkou míru intenzity dosáhlo takového stupně trýzně, jaký je u znaku „zvlášť trýznivého“ způsobu spáchání činu vraždy podle § 140 odst. 3 písm. i) tr. zákoníku nezbytný.

Nejvyšší soud nad rámec tohoto správného závěru a při respektu k zásadě zákazu reformationis in peius [nemůže změnit rozhodnutí v neprospěch obviněných, neboť dovolání nebylo podáno v jejich neprospěch (§ 265p odst. 1 tr. ř.)] připomíná, že ve smyslu § 140 odst. 3 písm. i) tr. zákoníku byl v projednávané věci současně naplněn i znak zvlášť surového způsobu provedení činu, jenž je další alternativní okolností podmiňující uvedenou zvlášť přitěžující okolnost. O tento znak jde tehdy, když čin svou surovostí výraznou měrou přesahuje obvyklou míru surovosti, která je nutně obsažena v každém jednání zakládajícím znaky trestného činu vraždy. Představuje především ty okolnosti, které charakterizují použité násilí z hlediska vnějšího dopadu činu na poškozeného, a rozumí se jím vražedný útok s extrémně vysokou mírou brutality, která se podstatně vymyká z rámce běžného u většiny trestných činů tohoto druhu. Není však vyloučeno, aby tento útok zároveň vyvolával zvýšenou trýzeň poškozeného. V daném případě obvinění poškozeného napadli tak, že mu zasadili 28 ran bodných či bodnořezných ran, a to zejména do oblasti hlavy krku a trupu poškozeného. I při odhlédnutí od toho, že některé rány byly mírnější povahy, jejich četnost a způsob jejich vedení, i to, že se obvinění v útocích střídali, svědčí o tom, že šlo o čin zvlášť surový, neboť šlo o extrémně

brutální vražedný mechanismus, který tím spíše, že byl užit proti bezbrannému v prostoru kabiny motorového vozidla na místě řidiče, podstatně zvyšoval závažnost spáchaného trestného činu.

Tuto přitěžující okolnost však z důvodu dovolání podaného jen ve prospěch obviněných nelze vykvalifikovat. Soudy ji ve svých rozhodnutích posuzovaly jako přitěžující okolnost v rámci ukládaného trestu, což má význam vzhledem k tomu, že obvinění v dovolání též vytýkali, že odvolací soud nepřihlédl při stanovení výměry trestu ke všem rozhodným okolnostem. Takové výhrady však s ohledem na to, že mají základ v otázce přiměřenosti uloženého trestu, Nejvyšší soud nemůže posuzovat se zřetelem na jejich správnost, neboť na základě dovolacích důvodů není zásadně oprávněn zasahovat do rozhodnutí nižších soudů (k tomu viz č. [22/2003](#) Sb. rozh. tr.). Učinit by tak mohl jen zcela výjimečně, pokud by shledal, že uložený trest je v tak extrémním rozporu s povahou a závažností trestného činu a s dalšími relevantními hledisky, že by byl neslučitelný s ústavním principem proporcionality trestní represe (k tomu např. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 15. 5. 2013, sp. zn. 7 Tdo 410/2013). O takový případ se v posuzované věci nejedná. Obvinění byli odsouzeni pro trestný čin vraždy podle § 140 odst. 2, 3 písm. i), j) tr. zákoníku, a zejména odvolací soud, který zmírnil obviněným dříve uložené výjimečné tresty na tresty v základní trestní sazbě, zkoumal všechny podmínky v souladu s ustanovením § 39 tr. zákoníku. Jak se z odůvodnění dovoláním napadeného rozhodnutí podává, zvažoval podstatné okolnosti po všech stránkách dostatečně důsledně a žádnou ze zákonem stanovených zásad, byť uložil velmi vysoké tresty, neporušil. Soud vzal v úvahu především závažnost a okolnosti spáchaného trestného činu a přihlédl i k polehčujícím a přitěžujícím okolnostem, čímž se obviněným dostalo trestů ve výměře, jež byla předvídatelná a očekávatelná, a to právě se zřetelem na krutost a brutalitu i utrpení poškozeného.

Ze všech těchto důvodů, když Nejvyšší soud k dovolání pouze obviněných nemohl, aby neporušil zákaz změny k horšímu, rozhodnout v souladu se zákonem a změnit napadený rozsudek (jak shora dovedl), který i přes zmíněný formální nedostatek považoval za jinak věcně správný, obě dovolání podle § 265j tr. ř. zamítl. Toto rozhodnutí Nejvyšší soud učinil v neveřejném zasedání, protože nejvyšší státní zástupce i obvinění souhlasili s touto formou projednání podaných dovolání [§ 265r odst. 1 písm. c) tr. ř. a § 265h odst. 2 tr. ř.].

zdroj: www.nsoud.cz

Právní věta - redakce.

© EPRAVO.CZ - Sběrka zákonů, judikatura, právo | www.epravo.cz

Další články:

- [Oběť trestného činu](#)
- [Dohoda o vině a trestu](#)
- [Zajištění nároku poškozeného](#)
- [Práva obviněného \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)
- [Vydání příkazu k dodání do výkonu trestu](#)
- [Neoprávněná činnost pro cizí moc](#)
- [Kvalifikace skutku](#)
- [Odnětí věci rozhodujícímu soudci \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)
- [Náhradní trest](#)
- [Výkon trestu](#)
- [Účinné vyšetřování \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)